

Ervaringen met mobiel cameratoezicht tijdens
de jaarwisseling in vijf pilotkorpsen

Filmen tijdens Oud en Nieuw

2009 | 2010

Tom van Ham

Henk Ferwerda

Jos Kuppens

Bureau **Beke**

Ervaringen met mobiel cameratoezicht tijdens
de jaarwisseling in vijf pilotkorpsen

Filmen tijdens Oud en Nieuw

2009 | 2010

Tom van Ham
Henk Ferwerda
Jos Kuppens

Bureau **Beke**

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1 Inleiding	7
2 Sfeerbeeld per regiokorps	9
Groningen	9
Haaglanden	9
Hollands-Midden	10
Rotterdam-Rijnmond	10
Twente	11
3 Wat vindt politiepersoneel?	13
3.1 Bodycams met een live-verbinding	13
3.2 Bodycams met opnamefunctie	14
3.3 De camera-auto	17
4 Resumé	19
Bijlage	21

Voorwoord

Sinds enige tijd loopt in vijf politiekorpsen het pilotproject 'Cameratoepassingen in de noodhulp'. In de pilots wordt nagegaan welke effecten de toepassing van mobiele camera's hebben op het voorkomen van geweld tegen politieambtenaren, de veiligheidsbeleving van de medewerkers én de pakkans van de daders. Destijds zijn ondermeer de Nieuwjaarsrellen een belangrijke aanleiding geweest voor het afgeven van een politiek en maatschappelijk signaal om de daders van dit geweld krachtig aan te pakken. Mede om die reden zijn de Oud en Nieuw vieringen van 2009-2010 een eerste mogelijkheid om te bepalen welke toegevoegde waarde de mobiele camera-inzet heeft.

Om na Oud en Nieuw een kwalitatief beeld te krijgen van de ervaringen die er in de vijf pilotregio's zijn opgedaan met cameratoezicht 'op de man' en in voertuigen is aan de Algemeen Commandanten (AC) en de projectleiders in de verschillende regio's en aan het personeel dat dienst had tijdens Oud en Nieuw verzocht een beeld te geven van het verloop van de jaarwisseling. Daartoe zijn vragenlijsten aan hen verstrekt, waarmee een eerste indruk kan worden gegeven over het aantal aanhoudingen met behulp van de camera's, de inzet bij hotspots, de preventieve werking op geweld tegen en de veiligheidsbeleving van politiefunctionarissen.

In deze evaluatie bespreken we de eerste ervaringen met de inzet van mobiele camera's tijdens de jaarwisseling 2009-2010.

Het onderzoeksteam,

Tom van Ham, Henk Ferwerda en Jos Kuppens

1. Inleiding

Binnen de verschillende regiokorpsen van de politie die meewerken aan de pilot mobiel cameratoezicht is sprake van verschillende vormen van mobiel cameratoezicht. Grofweg zijn drie verschillende vormen te onderscheiden, te weten *bodycams* met een live-verbinding, *bodycams* zonder een live-verbinding en camera-auto's. In onderhavige evaluatie bespreken we deze drie vormen van cameratoezicht met betrekking tot de jaarwisseling 2009-2010.

Allereerst gaan we in op het sfeerbeeld tijdens de jaarwisseling in de verschillende politieregio's die meewerken aan de pilot. Dit sfeerbeeld is door de projectleiders geschetst en is, indien de korpsen deze informatie tijdig en volledig hebben aangeleverd, ook voorzien van cijfermateriaal. Dit cijfermateriaal heeft betrekking op het aantal geweldsincidenten in het algemeen en het aantal geweldsincidenten tegen politiefunctionarissen in het bijzonder. Daarnaast wordt het sfeerbeeld verrijkt met in open bronnen gevonden informatie. Vervolgens wordt ingegaan op de ervaringen van executief personeel met *bodycams* met een live-verbinding, *bodycams* zonder een live-verbinding en camera-auto's.

Allereerst valt op dat het totaal aantal binnengekomen reacties van politiepersoneel in vergelijking met de inzet van mobiele camera's laag is. Daarnaast zijn er binnen de regiokorpsen verschillende typen camera's zonder live-verbinding gebruikt, waaronder de *Zepcam*, de *Vidmic* en de helmcamera. Voor deze individuele typen mobiel cameratoezicht is afzonderlijk slechts een klein aantal reacties binnengekomen. Gezamenlijk zijn er echter wel genoeg reacties ontvangen om tot een eerste beeld van de inzet van *bodycams* te komen. Ervaringen met deze typen camera's worden derhalve waar mogelijk samengevoegd en in dezelfde paragraaf behandeld. Ook de ervaringen met camera-auto's van politiepersoneel van de regiokorpsen Haaglanden en Twente worden 'gestapeld'. Na het bespreken van de ervaringen van executief personeel met de verschillende vormen van mobiel cameratoezicht, volgt een samenvatting waarin de belangrijkste bevindingen worden gepresenteerd.

Het onderzoek is uitgevoerd door een vragenlijst uit te zetten bij de verschillende deelnemende korpsen (zie bijlage 1). Daarin wordt de AC's, projectleiders en blauw op straat naar hun ervaringen met de camera gevraagd; tevens wordt gevraagd om een overzicht te geven van het aantal aan de jaarwisseling gerelateerde geweldsincidenten in het algemeen en het aantal geweldsincidenten tegen politiefunctionarissen in het bijzonder. De respons was echter laag en de kwaliteit van de geleverde cijfermatige informatie was in de meeste gevallen onder de maat of ontbrak in zijn geheel. Beeldmateriaal dat tijdens de jaarwisseling is gegenereerd, lijkt slechts in enkele gevallen in het proces van opsporing en vervolging te zijn gebruikt.

2. Sfeerbeeld per regiokorps

In onderstaande alinea's wordt een sfeerbeeld gegeven van de jaarwisseling 2009-2010 in de verschillende regio's die deelnemen aan de pilot mobiel cameratoezicht. Achtereenvolgens wordt aan de hand van reacties van AC's, projectleiders en open bronnen een beeld gegeven van het verloop van de jaarwisseling in Groningen, Haaglanden, Hollands-Midden, Rotterdam-Rijnmond en Twente.

Groningen

Gedurende de jaarwisseling heeft de politie, ondanks een aantal incidenten, de situatie gedurende de jaarwisseling onder controle gehad. Een van deze incidenten had betrekking op het gooien van zwaar vuurwerk naar de politie; om de rust te herstellen werd de ME ingezet.

Intermezzo – Groningen: Onderzoek naar ME Oud en Nieuw

Burgemeester Peter Rehwinkel van Groningen laat het optreden van de mobiele eenheid (ME) tijdens Oud en Nieuw in de Groningse wijk Beijum onderzoeken. De ME heeft daar oudejaarsnacht verscheidene charges moeten uitvoeren waarbij er volgens de vermeende raddraaiers te hard werd opgetreden. Buurtbewoners daarentegen klaagden dat de mobiele eenheid niet adequaat ingreep. In Beijum werden tijdens Oud en Nieuw agenten en politiewagens bekogeld met vuurwerk en andere voorwerpen. Een agente raakte bij een arrestatie gewond aan haar voet. (Bron: Nederlands Dagblad, 14 januari 2010)

Het feit dat men Oud en Nieuw onder controle heeft gehad, is volgens een respondent te danken aan een gedegen en lange voorbereiding. Daarnaast wordt ook de rol van de vaste camera's genoemd. De sfeer op de hotspots was op verschillende momenten zeer grimmig. Het aantal geweldsmeldingen tegen politiefunctionarissen is niet bekend; 17 personen zijn naar aanleiding van geweld tegen de politie ingesloten.

Haaglanden

In Haaglanden lijkt de jaarwisseling op een aantal incidenten na rustig te zijn verlopen. Volgens meerdere respondenten was dit mede te danken aan de inzet van de mobiele camera's. Daarnaast lijken ook andere maatregelen te zijn getroffen: een respondent geeft aan extra personeel te hebben ingezet en er waren tijdelijk openbareordecamera's opgehangen.

Intermezzo – Feestelijke nacht met hier en daar incident

Oud en Nieuw verliep weer rustiger dan in voorgaande jaren. Naast minder schade, waren er minder illegale vuren, minder brandmeldingen en een gering aantal autobranden. De grootschalige preventieve acties in de laatste week (schouw, weghalen brandbare zaken en autowrakken) tot op oudjaar, hebben bijgedragen aan het rustige verloop. Een smet op de goed verlopen Oud en Nieuwviering vormde opnieuw de Buitenhof. Iets na twaalf uur werden ramen ingegooid van het woonzorgcentrum Die Buytenweye. Politie-eenheden ter plaatse werden bekogeld met lawinepijlen en stenen. Net zoals vorig jaar was daardoor inzet van de ME nodig. Die begon rond half een de straten schoon te vegen. Er werden hier twee aanhoudingen verricht. (Bron: <http://www.gemeentedelft.info>)

In het regiokorps Haaglanden zijn in totaal 71 geweldsincidenten tegen medewerkers met een publieke taak gerapporteerd in de periode van 31-12-2009 00:00 uur tot 2-1-2010 08:00 uur; 57 incidenten hebben betrekking op geweld tegen politiefunctionarissen. Bij geen van de incidenten was (bruikbaar) beeldmateriaal van de mobiele camera's opgenomen voor opsporing en/of bewijsmateriaal.

Hollands-Midden

Voorafgaand aan Oud en Nieuw is nadrukkelijk kenbaar gemaakt dat de politie camera's zou gebruiken door dit in verschillende lokale en regionale media te communiceren. Over de gehele linie was het op de zes door het korps benoemde hotspots relatief rustig in Hollands-Midden. Moerkapelle vormde daarop een uitzondering; hier kwam het tot inzet van ME. In vergelijking met voorgaande jaren was de sfeer op de hotspots beter. Tijdens de jaarwisseling was er minder publiek. Ook was er sprake van minder overlast, minder overtredingen en minder geweldsincidenten. Deze trend is echter al enige jaren geleden ingezet.

Naast de inzet van camera's zijn tijdens Oud en Nieuw ook andere preventieve maatregelen getroffen zoals het op voorhand contact zoeken met jongeren en de-escalierend optreden op de avond zelf. In welke mate het cameratoezicht bijgedragen heeft aan de betere sfeer tijdens de jaarwisseling, is volgens de projectleider derhalve moeilijk aan te geven. In totaal zijn twee zaken dankzij het cameratoezicht doorgegeven aan het OM. Deze zaken hebben in het ene geval betrekking op het afsteken van vuurwerk richting publiek en agenten en in het andere geval op geweldpleging en vernieling. De cijfers van het korps laten een aantal van 106 geweldsincidenten zien in de hele regio Hollands-Midden van 31 december 2009 18:00 uur tot 1 januari 2010 06:00 uur. Acht van deze geweldsmeldingen hebben betrekking op geweld tegen in totaal tien politiefunctionarissen.

Intermezzo – Aanhoudingen tijdens jaarwisseling voor de snelrechter

Een 22-jarige man uit Zoetermeer is voor de supersnelrechter verschenen op verdenking van poging zware mishandeling van twee politieagenten. De man vuurde in Benthuizen vuurpijlen af in de richting van een groep mensen en een paar agenten. Toen twee politieagenten op de fiets (bikers) in de richting van de verdachte fietsten, vuurde hij een pijl in hun richting af. Hierbij vloog de pijl rakelings langs het hoofd van een van de twee agenten. Een van deze agenten had een camera op zijn helm. De beelden die werden gemaakt zijn getoond in de rechtszaal. De verdachte ontkende expres op de agenten te hebben geschoten, maar de rechter achtte hem schuldig aan poging zware mishandeling. De officier van justitie eiste vier maanden gevangenisstraf waarvan twee maanden voorwaardelijk en huisarrest tijdens de volgende jaarwisseling. De rechter legde ook deze straf op. Daarnaast moet de Zoetermeerder aan allebei de agenten een schadevergoeding van 250 euro betalen. (Bron: <http://www.uwhuisveilig.nl/nieuws/aanhoudingen-tijdens-de-jaarwisseling-voor-de-snelrechter.html>)

Rotterdam-Rijnmond

Tijdens de jaarwisseling zijn 150 bodycams verspreid door de hele regio Rotterdam-Rijnmond ingezet. De sfeer was in vergelijking met voorgaande jaren iets rustiger en, op enkele incidenten na, gemoeidelijk. Onduidelijk is of de bodycam daaraan bijgedragen heeft. De politie Rotterdam-Rijnmond heeft immers ook de inzet van het aantal agenten bijna verdubbeld naar 1.100 agenten. Tevens is snelrecht toegepast.

Er zijn rond de 200 vernielingen geweest en 157 mensen zijn aangehouden. Politiecijfers betreffende geweldsincidenten tegen politiefunctionarissen zijn niet bekend. Wel is er met vuurwerk naar politiefunctionarissen gegooid. Alle camerabeelden zijn veiliggesteld en worden bekeken om eventuele daders achteraf (buiten heterdaad) aan te houden.

Intermezzo – Verdachten Oud en Nieuw supersnel berecht

Vijf personen die zich tijdens de jaarwisseling hebben misdragen, komen zaterdag al voor de rechter in Rotterdam. Het Openbaar Ministerie (OM) verdenkt een man ervan dat hij opzettelijk vuurwerk naar een ME'er heeft gegooid. Twee zouden een agent of een beveiliging hebben beledigd en bedreigd en een vierde zou stenen naar een gebouw hebben gegooid. De vijfde verdachte persoon wilde met een vals paspoort Nederland verlaten (Bron: nu.nl, 2 januari 2010)

Twente

In de regio Twente is er al enkele jaren sprake van relatief rustig verlopende jaarwisselingen. De regio kent weinig grote openbare feesten en samenscholing van grote groepen burgers vindt nauwelijks plaats. Gedurende de jaarwisseling zijn er in totaal vijf surveillanceauto's met camera's ingezet. Men heeft over het algemeen de indruk dat de jaarwisseling 2009-2010 vergelijkbaar was met een drukke horecanacht en net zoals in voorgaande jaren is deze rustig verlopen. Het is dan ook lastig dit rustige verloop concreet toe te schrijven aan de inzet van mobiele camera's. Tevens blijkt er extra politie op de been te zijn gebracht. Er zijn geen zaken via cameratoezicht aangereikt richting OM.

Intermezzo – Extra politie op de been met Oud en Nieuw

Om overlast en vernielingen tijdens de oudejaarsnacht zo veel mogelijk te voorkomen hebben politie en gemeente een gezamenlijk actieplan opgesteld. Op drie plaatsen - aangeduid als hotspots - wordt extra gecontroleerd door de politie in samenwerking met leden van de Stadswacht. De extra aandacht gaat dit jaar uit naar Velve Lindenhof, waar veel leegstaande panden staan, naar het Wesselerbrinkpark en naar een deel van Glanerbrug. (Bron: TC Tubantia, 18 december 2009)

Het aantal aan de jaarwisseling gerelateerde incidenten in de periode van 31 december 00:00 uur tot 2 januari 08:00 uur bedraagt 52. Er is sprake van drie gevallen van openlijke geweldpleging en samenscholing, 33 vernielingen, 14 mishandelingen en tweemaal komt zware mishandeling dan wel dood door schuld in de systemen voor. In deze periode zijn tevens 20 brandstichtingen geregistreerd en 526 meldingen gedaan met betrekking tot vuurwerk- en aan de jaarwisseling gerelateerde zaken. In totaal is er viermaal sprake geweest van geweld tegen werknemers van de politie. In vergelijking met het voorgaande jaar is er sprake van een daling van het aantal mishandelingen en brandstichtingen; tevens zijn minder vuurwerk- en aan de jaarwisseling gerelateerde meldingen gedaan en zijn minder aangiftes opgenomen. Er is sprake van een toename van het aantal incidenten waarbij geweld tegen politiefunctionarissen is gebruikt.

3. Wat vindt politiepersoneel?

In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de ervaringen en meningen van executief politiepersoneel dat tijdens de jaarwisseling ervaring heeft opgedaan met de diverse vormen van mobiel cameratoezicht. Daarbij maken wij onderscheid tussen bodycams met een live-verbinding (met bijvoorbeeld de Meldkamer), bodycams zonder live-verbinding en de camera-auto.

Bodycams met een live-verbinding

Het regiokorps Groningen maakt gebruik van een camera waarmee voetposten, bikers en ruiters worden uitgerust. De camera's worden geplaatst op een helm of cap; de beelden worden zowel opgenomen als live doorgezonden, zodat een centralist of collega's mee kunnen kijken. Tevens wordt geluid opgenomen.

Bodycams zonder live-verbinding

In meerdere korpsen maakt men gebruik van camera's die op het hoofd, op de helm en/of aan het uniform bevestigd kunnen worden. De beelden kunnen niet live worden uitgekeken, maar worden opgeslagen op een harde schijf die de politiefunctionaris bij zich draagt.

De camera-auto

De regiokorpsen Twente en Haaglanden beschikken over meerdere auto's met een camera boven op het dak. De camera kan 360 graden draaien en kan zowel vanuit de auto als op afstand aangestuurd worden. Beelden worden opgeslagen op een harde schijf in de auto en kunnen live worden uitgekeken. In Haaglanden wordt inmiddels ook geluid opgenomen.

3.1 Bodycams met een live-verbinding

Alleen in het regiokorps Groningen worden bodycams ingezet die, net als de camera-auto's in Twente en Haaglanden, een live-verbinding hebben met de Meldkamer. Daarmee onderscheiden deze *bodycams* zich van de camera's die in de regiokorpsen Haaglanden, Hollands-Midden en Rotterdam-Rijnmond worden ingezet.

Intermezzo - Camera's in Groningen in strijd tegen geweld

In de strijd tegen geweld in de richting van agenten gaat de regiopolitie Groningen gebruik maken van camera's. Voetposten, bikers, ruiters en auto's worden uitgerust met camera's om geweld te voorkomen en te bestrijden. De beelden zijn live te volgen, maar worden ook opgenomen. Indien nodig kan snel worden opgetreden. Ook kunnen beelden ingezet worden als bewijsvoering. (Bron: Beveiligingnieuws.nl, 13 oktober 2009)

In totaal hebben we 5 reacties ontvangen met betrekking tot het gebruik van deze camera. Hoeveel personen met een camera waren uitgerust, is niet bekend. Bij het interpreteren van de hieronder gepresenteerde informatie moet rekening gehouden worden met het kleine aantal reacties. In de volgende alinea's gaan we in op de ervaringen van deze personen. Ervaringen hebben betrekking op uitleg en instructie, bevestiging van de camera, technische aspecten, suggesties ter inzet van de camera en algemene opmerkingen.

Uitleg en instructie

Uit de reacties van meerdere personen lijkt een gebrek aan uitleg en instructie te spreken. Meerdere respondenten zijn benieuwd naar de kwaliteit van de beelden – deze hebben zij nog nooit gezien – en camera's op de petten hebben niet gewerkt; dit komt volgens een respondent vermoedelijk door onvoldoende kennis bij de drager van de camera.

Bevestiging van de camera

Een nadeel is dat de camera aan het begin van de dienst gesteld moet worden en men er daarna geen beeld bij heeft. Het is voor een van de respondenten dan ook onduidelijk wat daadwerkelijk is gefilmd; dit kan zowel de lucht als de grond geweest zijn. Het draagcomfort van de camera wordt vanwege het gewicht van de unit door meerdere personen als onprettig ervaren. Een van de respondenten kreeg last

van de rug en daarnaast zaten kabels in de nek vervelend in de weg. Een andere respondent gaf aan dat het verwisselen van de accu zeer lastig was wanneer deze in het vest gedragen wordt.

Technische aspecten

Het formaat van de camera en de accu worden door een respondent als erg groot ervaren. Daarnaast had een van de respondenten gedurende de dienst drie accu's nodig. De accuduur is dus zeer kort en bovendien was een indicatie van de resterende accuduur afwezig. Tot slot blijkt de camera weinig daadwerkelijk te hebben opgenomen en werkt ook de audio meestal niet. Indien de audio wel wordt opgenomen, is er volgens een respondent door achtergrondgeluiden niets van te maken.

Inzet van de camera

Een van de respondenten twijfelt aan het nut van de inzet van mobiele camera's in de binnenstad, omdat op elke hoek van de straat al vaste camera's hangen. Inzet van de mobiele camera tijdens Oud en Nieuw acht deze respondent dan ook geschikter voor de buitenwijken waar escalatie te verwachten viel. De beelden geven in dergelijke situaties een goed beeld van de sfeer en wat de dreiging is of kan worden. Volgens een andere respondent werkt de camera niet afschrikwekkend c.q. preventief, omdat de camera niet opzichtig genoeg aanwezig is. Drie respondenten geven aan dat de beelden kunnen dienen als bewijs. Tot op heden lijken op basis van verkregen beeldmateriaal met mobiele camera's geen zaken aan het OM te zijn aangedragen.

Algemeen

Vanuit het publiek, dat veelal doorhad dat de respondent met een camera surveilleerde, zijn enkel positieve geluiden ontvangen. Daarnaast wordt het als een voordeel ervaren dat er actief meegekeken kan worden door de centralist of collega's. Een respondent geeft aan nu wel erg veel bij zich te moeten dragen.

3.2 Bodycams zonder live-verbinding

Regiokorps Rotterdam-Rijnmond heeft in totaal 150 *bodycams* ingezet die door zowel 'platte petten', bikers en ME'ers zijn gedragen; in Haaglanden zijn 35 bikers met *bodycams* ingezet en in Hollands-Midden zijn politiefunctionarissen voorzien van een Zepcam. Bij deze camera's is geen sprake van een live-verbinding. Wanneer de politiefunctionaris de camera aanzet wordt het materiaal op een harde schijf opgeslagen en kan het beeldmateriaal – in een later stadium - op het bureau worden uitgelezen. In totaal hebben we 59 individuele reacties ontvangen van personen die met een bodycam zonder live-verbinding gewerkt hebben. De meeste reacties (n=38) zijn afkomstig uit het korps Rotterdam-Rijnmond. In onderstaande paragrafen gaan we in op de ervaringen van het executieve politiepersoneel met *bodycams* zonder live-verbinding. Om herhaling te voorkomen, zijn veelvoorkomende reacties met betrekking tot de verschillende typen camera's samengevoegd.

Uitleg en instructie

In de verschillende korpsen is in een groot aantal gevallen sprake van een gebrek aan uitleg en instructie. Een van de respondenten kreeg na de briefing een doos en een petje in handen gedrukt met het verzoek deze de hele nacht te gebruiken; dit was alle uitleg. Een andere respondent uit dezelfde politieregio (Rotterdam-Rijnmond) meldt dat er 8 camera's beschikbaar waren, maar dat niemand wist hoe deze camera's werkten en weer een andere respondent geeft aan te weinig tijd te hebben gehad om zich de werking van de camera eigen te maken. In een andere politieregio (Haaglanden) is het meerdere personen onbekend of de camera ook geluid opneemt en een respondent uit Hollands-Midden geeft aan voor gebruik na te moeten denken over bevestiging van de camera aan de dienstjas. Hoewel een instructie niet voor iedereen geboden is - anderen geven aan het een mooi apparaat te

vinden dat makkelijk in het gebruik is - is het gezien bovenstaande reacties raadzaam mensen bekend te maken met deze techniek en de wijze waarop deze gebruikt kan en moet worden.

Bevestiging van de camera

Zoals hierboven reeds aangegeven werd, bleek een respondent nog na te moeten denken over de bevestiging van de camera aan de dienstjas. Ook respondenten uit de regio Haaglanden geven aan het bevestigen van de recorder op of aan het uniform gebruiksonvriendelijk te vinden. Het plaatsen van de camera op de schouder is echter geen goed idee: het hele lichaam moet meedraaien om in beeld te krijgen wat de drager van de camera ook ziet. Daarnaast is de camera wanneer deze op de schouder geplaatst wordt minder geschikt voor mensen die relatief klein zijn; zij filmen dan alleen het middenrif van andere personen. Een andere respondent geeft aan dat bij het bevestigen van de camera op de schouder, deze steeds naar voren zakt. Daarmee bestaat de kans dat enkel straatstenen worden gefilmd. Daarnaast is de camera op de schouder zeer opvallend aanwezig. Dit is volgens een respondent een nadeel, omdat de camera daarmee iets interessants kan zijn voor 'dronken volk'. Over het al dan niet zichtbaar (moeten) zijn van de camera, zijn de meningen verdeeld; de een wil de camera graag zoveel mogelijk verhullen, de ander geeft juist aan de zichtbaarheid van de camera vanuit preventief oogpunt zeer op prijs te stellen.

Meerdere respondenten geven aan problemen te hebben met het wegstoppen van alle draden bij zowel de bodycam als de Zepcam. Dit leidt er in een enkel geval toe dat mensen de camera met tape vastplakken aan de kleding, wat ten koste gaat van de professionele uitstraling. Ook kan het draagcomfort daardoor verslechteren. Enkele respondenten uit Rotterdam-Rijnmond (voornamelijk ME'ers) geven overigens aan de *bodycam* wel goed te kunnen bevestigen. Het kastje in verband met het draagcomfort had wel wat kleiner gemogen volgens respondenten. Een respondent gaat nader in op de bevestigingsplaatsen van de camera en vraagt zich af wat er met de camera gebeurt indien de camera op zijn pet bevestigd wordt, maar deze in een worsteling wordt afgeslagen.

Technische aspecten

Meest voorkomend euvel lijkt op basis van de reacties van respondenten de batterijduur van de verschillende soorten camera's te zijn. Bij een respondent was de camera reeds om 03:00 uur leeg, een andere respondent heeft slechts 1 uur met de camera kunnen werken. Bovendien vonden meerdere respondenten dat het verwisselen van de batterijen bij de *bodycam* zeer moeizaam ging als gevolg een moeilijk opengaand klepje. De grootte van de *bodycam* zelf en de bediening worden door meerdere respondenten positief beoordeeld. Over de kwaliteit van de beelden van de *bodycam* zijn de meningen verdeeld; de ene respondent is enthousiast over de beelden, de ander geeft aan de beelden zowel binnen (in het licht) als buiten (in het donker) slecht te vinden. Over de kwaliteit van de beelden van de Zepcam zijn alle respondenten tevreden, hoewel een respondent aangeeft dat enig licht belangrijk is om in het donker goede beelden te kunnen maken. Een ander punt met betrekking tot de kwaliteit van de beelden heeft betrekking op situaties waarin men snel met het hoofd heen en weer beweegt of moet bewegen. Vooral wanneer een situatie hectisch wordt, is eerst de eigen veiligheid van belang. Men kijkt dan snel om zich heen; dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de beelden, maar is niet te voorkomen als de camera op het hoofd zit. Tot slot ondervonden sommige respondenten hinder van de invloed van de bodycam op hun portofoon: deze stoorde het signaal waardoor zij regelmatig buiten de verbindingen vielen.

Inzet van de camera

Meerdere respondenten geven aan dat de camera vooral zijn nut kan bewijzen tijdens horecadiensten en bij bijvoorbeeld evenementen. Een respondent refereert daarbij specifiek naar de opnames die zijn

gemaakt tijdens de rellen in Hoek van Holland. Met de *bodycam* is destijds naar de mening van de respondent een goed beeld neergezet en is goed duidelijk geworden wat het nut van de camera kan zijn.

Een andere respondent heeft af en toe beelden gemaakt, maar omschrijft deze zelf als 'niet nuttig'. Het betreft beelden van enkele feestgangers, om deze mogelijk later op beeld te kunnen herkennen in het geval van ongeregeldheden. In die zin is er sprake van een preventief gebruik van de camera ten behoeve van de opsporing en worden personen reeds in een vroeg stadium uit de anonimiteit gehaald. Ook een andere respondent noemt de repressieve toepassing van de camerabeelden, omdat deze bij kunnen dragen aan het bewijs. Daarnaast is de *bodycam* volgens meerdere respondenten een goed middel om groepen die zich misdragen in beeld te brengen. Een aantal personen geeft aan dat de camera en camerabeelden niet zozeer als bewijslast of ter voorkoming van geweld tegen politiefunctionarissen kunnen dienen, maar ook ter lering gebruikt kunnen worden. Tot slot geeft een respondent aan de camera een handig hulpmiddel voor vastlegging en opslag van beeldmateriaal bij calamiteiten te vinden.

Algemeen

Meerdere politiefunctionarissen constateren een gedragsverandering bij het publiek. Bij het zien van de camera wordt men al rustig en mensen reageren op een andere wijze wanneer zij zich ervan bewust zijn dat de gesprekken en hun gedragingen worden opgenomen: het publiek houdt zich in tegenover de politie wanneer deze een camera draagt en ook het taalgebruik wordt aangepast. Een respondent geeft aan dat dit natuurlijk ook voor de politie geldt; de wijze waarop de politiefunctionaris zich gedraagt, wordt immers ook opgenomen. Een andere respondent constateert dat vooral de jeugd haar gedrag aanpast; jongeren wezen elkaar bij baldadig gedrag op het feit dat zij gefilmd werden, ook wanneer de camera geen beelden opnam. De sfeer werd hierdoor gemoedelijker. Sommige dronken mensen gingen zich bij het zien van de camera als 'debielen gedragen'. Volgens een andere respondent letten dronken mensen juist niet op de camera en treedt gedragsverandering alleen op bij nuchtere mensen.

Door de camera zichtbaar te dragen, wordt volgens een respondent ongewenst dan wel crimineel gedrag voorkomen. Een van de ME'ers die een dienst heeft gedraaid met de *bodycam* geeft aan bij een aantal incidenten geroepen te hebben dat er gefilmd zou kunnen gaan worden; dit werkte preventief. De incidenten waren echter niet van dien aard dat daadwerkelijk tot opname is overgegaan. Een respondent geeft aan de camera eenmaal ingeschakeld te hebben bij een aanhouding. De camera had echter naar zijn mening daarbij geen toegevoegde waarde. Respondenten hebben de camera ook gebruikt om shots te maken van jeugdigen of tijdens het aanspreken van groepen jeugd. De Vidmic is bij één situatie geactiveerd; door de reeds omvangrijke aanwezigheid van de politie, vervulde de Vidmic in dit geheel volgens de respondent echter geen toegevoegde waarde.

Een van de respondenten geeft aan de camera bij een tweetal incidenten met succes gebruikt te hebben. Niettemin is deze persoon erg verdeeld over het gebruik en nut van de camera; de keerzijde is immers dat wat een agent 'fout' doet ook op film staat. Met deze gedachte in het achterhoofd kunnen agenten terughoudend worden in hun optreden, wat volgens deze respondent vervolgens nadelig zou kunnen zijn voor de eigen veiligheid.

Sommige respondenten ervaren vanuit psychologisch oogpunt dankzij de camera een betere positie en een gevoel van veiligheid of een ondersteunend gevoel van de wetenschap dat er ook beeldmateriaal bij het onderzoek betrokken kan worden. Zo kan het eigen verhaal met de beelden gesterkt worden. Een negatief gevolg van de mobiele camera is dat het af kan schrikken: door de camera krijgt een

respondent bijvoorbeeld minder snel contact met de harde kern. De ervaring van een andere respondent is dat jongeren weglopen, maar na tekst en uitleg wel weer in contact willen komen.

In sommige gevallen zijn de camera's ondanks aflevering niet gebruikt. De verklaring hiervoor was dat er klaarblijkelijk geen behoefte aan was omdat men een zeer rustige nacht verwachtte. Vijf respondenten geven tot slot aan de camera wel te hebben gebruikt, maar geen opnames te hebben gemaakt omdat er niets is voorgevallen. Tot slot geven meerdere respondenten aan dat zij met de camera erbij wel erg veel materiaal bij zich moeten dragen.

3.3 De camera-auto

De regiokorpsen Haaglanden en Twente hebben ervaringen en informatie aangeleverd omtrent het gebruik van auto's die voorzien zijn van een camera met een bereik van 360 graden. Ervaringen van medewerkers over de camera-auto zijn gezamenlijk verwerkt. Vanuit het regiokorps Twente hebben enkele personen hun ervaring gedeeld door middel van een telefonisch interview met een beleidsmedewerker van het korps. Vanuit Haaglanden is één reactie binnengekomen. Het aantal reacties is daarmee zeer mager.

Kern van de boodschap van de respondenten uit Twente was dat het een rustige nacht is geweest en zij de camera niet hebben hoeven gebruiken. Uit gesprekken met andere ervaringsdeskundigen binnen het korps blijkt dat de camera's het veiligheidsgevoel verhogen omdat actief meegekeken kan worden vanuit het RMC en indien noodzakelijk zelfstandig kan worden ingegrepen door het RMC. Een andere politiefunctaris geeft aan dat de camera een de-escalierend effect heeft. Bij een incident waarbij stadswachten werden belaagd schrok het publiek terug toen zij de politieauto met camera zagen. Ook politiepersoneel in Haaglanden had het gevoel dat het aan betrokkenen meedelen dat zij waren gefilmd heeft bijgedragen aan het voorkomen van vreugdevuren. Betrokkenen namen het serieus dat zij bij het ontsteken van een vreugdevuur later op camerabeelden herkend zouden worden en aansprakelijk zouden worden gesteld voor de schade. Op sommige plaatsen heeft dit geleid tot een rustig Oud en Nieuw zonder vreugdevuur, ondanks dat de jeugd wel aan had gegeven van plan te zijn een vreugdevuur te ontsteken. Toen zij een aantal kerstbomen in brand hadden gestoken voldeed een waarschuwing en het wijzen op de camera-auto om dit vuur te doven. In het verleden was om dit te bereiken veel inzet van collega's nodig.

4 Resumé

Alle politieregio's die meewerken aan de pilot mobiel cameratoezicht geven aan een relatief rustige jaarwisseling te hebben gekend. Van de korpsen die cijfermateriaal hebben aangeleverd omtrent het aantal geweldsincidenten, kennen Twente (5) en Hollands-Midden (8) relatief weinig geweldsincidenten tegen politiepersoneel. Groningen (17) en vooral Haaglanden (57) kennen relatief veel geweldincidenten tegen politiefunctionarissen.¹ In vergelijking met de vorige jaarwisseling zijn in Twente minder jaarwisselinggerelateerde incidenten geregistreerd. Het aantal geweldsmeldingen tegen politiefunctionarissen nam in vergelijking met de voorgaande jaarwisseling toe.

Men vindt het in de meeste regio's moeilijk het relatief rustige verloop van de jaarwisseling aan de inzet van mobiel cameratoezicht toe te schrijven. Zo was er in Rotterdam-Rijnmond sprake van een sterk verhoogde politie-inzet en geeft men in meerdere regio's aan ook andere manieren te hebben aangegrepen om zich te verzekeren van een rustige jaarwisseling. In Groningen maar ook in andere regio's was sprake van een gedegen en lange voorbereiding, in verschillende korpsen is de inzet van mobiel cameratoezicht nadrukkelijk gecommuniceerd in (regionale) media en is preventief en de-escalerend opgetreden. Daarnaast blijkt uit de ervaringen van politiefunctionarissen dat zowel de camera met als de camera zonder live-verbinding in meerdere gevallen door defecten, technische redenen, miscommunicaties of gebrek aan kennis niet of in beperkte mate is ingezet.

Meerdere camera's met een live-verbinding hebben niet gewerkt, vermoedelijk als gevolg van onvoldoende kennis bij de drager van de camera en een te korte batterijduur. Verder is het respondenten niet altijd duidelijk waar de camera op gericht staat. Na het stellen van de camera hebben zij hierop geen zicht meer. Het draagcomfort van de camera bleek voor meerdere personen onder de maat. Het formaat van de camera en de accu worden door een respondent als erg groot ervaren. Het publiek reageerde positief op de camera en het wordt door meerdere respondenten als een voordeel ervaren dat de centralist of een collega mee kan kijken. Een aantal respondenten geeft tevens aan dat de beelden van mobiele camera's kunnen dienen als bewijs. Eén respondent twijfelt door de aanwezigheid van vaste camera's aan het nut van de mobiele camera's in de binnenstad van Groningen.

Camera's zonder live-verbinding zijn in een aantal gevallen niet ingezet. Men wist niet hoe men de camera aan moest krijgen of er was sprake van technische defecten, ondermeer in relatie tot de batterijen. In enkele gevallen stoorde de *bodycam* het portofoonsignaal. Het plaatsen van de camera op de schouder wordt afgeraden; het bevestigen van de camera op ooghoogte lijkt de voorkeur te genieten. De camera moet volgens respondenten vooral ingezet worden tijdens horecadiensten en tijdens evenementen. Camerabeelden kunnen niet alleen als bewijslast of ter voorkoming van geweld tegen politiefunctionarissen dienen, maar ook ter lering gebruikt worden. Over het al dan niet zichtbaar dragen van de camera verschillen de meningen; wel is men het erover eens dat de aanwezigheid van een camera leidt tot een gedragsverandering bij het publiek en de-escalerend kan werken en dan met name bij jongeren. Een aantal respondenten geeft aan de camera voor andere doeleinden gebruikt te hebben of de camera te hebben geactiveerd tijdens een incident: terugkijkend had de camera voor deze respondenten tijdens deze situatie geen toegevoegde waarde.

¹ Vanuit Rotterdam-Rijnmond zijn cijfers niet voorhanden.

Medewerkers die met een camera-auto dienst hebben gedraaid, hebben geen individuele reactie gegeven. Uit telefonische interviews die door medewerkers van het korps met deze politiefunctionarissen zijn gevoerd, blijkt de camera-auto in een aantal situaties een de-escalerende werking gehad te hebben. Een aantal personen geeft echter ook aan geen ervaring met de camera-auto te hebben opgedaan tijdens de jaarwisseling, omdat men de camera bij meldingen niet in heeft hoeven schakelen.

Het geheel overziend zijn er tijdens de jaarwisseling veel problemen van technische aard geweest, was de kennis over nut en gebruik van de camera mede vanwege een gebrek aan instructie onvoldoende en valt er niets te zeggen over een reductie van het geweld tegen politiefunctionarissen. In meerdere gevallen is door politiefunctionarissen op straat wel een gedragsverandering van het publiek geconstateerd en in een aantal gevallen is van de camera een preventieve werking uitgegaan. Beeldmateriaal dat tijdens de jaarwisseling is gegenereerd, lijkt slechts in enkele gevallen in het proces van opsporing en vervolging te zijn gebruikt.

Bijlage 1

Uitvraagprotocol Oud en Nieuw

Om na Oud en Nieuw een kwalitatief beeld te krijgen van de ervaringen die er in de vijf pilotregio's zijn opgedaan met cameratoezicht 'op de man'² en in voertuigen worden de volgende drie activiteiten uitgevoerd.

Let op:

- Indien er gesproken wordt over cameratoezicht gaat het om het gebruik van de nieuwe vormen 'op de man' en in voertuigen.
- De liaisons voor het uitvoeren van onderstaande activiteiten zijn de lokale projectleiders in de pilotregio's.

1. AC koppelt terug

Om direct na Oud en Nieuw een eerste beeld te hebben van de ervaringen wordt er aan de Algemeen Commandanten (AC) gevraagd om in hun terugkoppeling over Oud en Nieuw de antwoorden op de volgende vragen mee te nemen:

- Indien er sprake is geweest van een 'rustige' Oud en Nieuw. In hoeverre is dit te danken aan de inzet van camera's (onder andere op hotspots)?
- Indien er sprake is geweest van een 'onrustige' Oud en Nieuw. In hoeverre heeft cameratoezicht positief dan wel negatief bijgedragen in de aanpak (denk aan aanhoudingen dan wel commandovoering)?
- Kunt u één of meerdere voorbeelden noemen van een positief en/of een negatief gebruik en effect van de inzet van cameratoezicht rondom Oud en Nieuw?

2. Projectleiders van de pilots geven een beeld

Uiterlijk 15 januari 2010 geven de vijf projectleiders aan de hand van de onderstaande checklist een terugkoppeling.

- Waar (op welke hotspots) is cameratoezicht tijdens Oud en Nieuw ingezet en waarom?
- Hoe was de sfeer op deze hotspots tijdens de jaarwisseling?
- Hoe was de sfeer op deze hotspots in vergelijking met de voorgaande jaarwisseling?
- In welke mate en op welke manier heeft cameratoezicht de sfeer tijdens de jaarwisseling beïnvloed?
- Hoeveel geweldsmeldingen (tegen personen en goederen) zijn er vanaf 31 december 2009 vanaf 18.00 uur tot 1 januari 2010 tot 06.00 uur op de hotspots geweest?
- In hoeveel gevallen ging het bij de geweldsmeldingen op de hotspots om geweld tegen de politie?
- Welke rol heeft cameratoezicht gespeeld bij de geweldsmeldingen op de hotspots?
- Hoeveel zaken zijn er dankzij cameratoezicht op de hotspots doorgegeven aan het OM?
- Hoeveel mensen zijn naar schatting van de politie aanwezig geweest op de verschillende hotspots?

². Het kan daarbij gaan om bikers, voetsurveillanten en beredenen.

3. Collega's geven een beeld

Alle collega's die tijdens de jaarwisseling in dienst zijn geweest en tijdens hun dienst uitgerust waren met camera's ontvangen van de projectleiders op 2 januari een e-mail met het volgende verzoek.

Beste collega,

Zoals je wellicht weet is onze regio landelijk één van de vijf pilotregio's voor innovatieve vormen van cameratoezicht.

Volgens mijn informatie heb jij tijdens de jaarwisseling gewerkt en dienst gedaan met een camera (op de man of in een voertuig). Als deze informatie juist is verzoek ik je kort je ervaringen met cameratoezicht rondom Oud en Nieuw via de mail aan de hand van de volgende vragen terug te koppelen.

- Op welke hotspot ben je tijdens Oud en Nieuw werkzaam geweest?
- Kun je vanuit je dienst tijdens Oud en Nieuw (positieve dan wel negatieve) ervaringen noemen van het gebruik van de camera?
- Wat vind je in algemene zin van het gebruik van de camera?

Rijkade 84
6811 HD Arnhem
tel 026 - 443 86 19
fax 026 - 442 28 12

info@beke.nl
www.beke.nl